

BEHALVE MESTOVERSCHOT NU OOK OVERSCHOT AAN MESTFABRIEKEN

WAAR EN WANNEER BEGINT BRABANT MET DE SANERING?

In de publiciteit rondom mestfabrieken vallen twee zaken op. Aan de ene kant is er op veel plaatsen verzet van omwonenden en ook gemeenten tegen de komst van nieuwe mestfabrieken. Aan de andere kant lees je in de agrarische bladen steeds meer signalen van bedrijven dat er, ondanks het mestoverschot, juist bij mestfabrieken een tekort aan mest is. Dat betekent dat we nu behalve met een overschot aan mest ook te maken krijgen met een overschot aan mestfabrieken. Vanuit dit perspectief is het merkwaardig dat Brabant nog steeds op zoek is naar nieuwe locaties voor de vestiging van mestfabrieken. Bovendien hoef je geen helderziende te zijn om te weten dat er nog minder mest zal komen, vanwege de onvermijdelijke krimp van de veestapel. Regeren is vooruitzien. Op de agenda van Provinciale Staten hoort nu dus eigenlijk de vraag: wanneer en waar begint Brabant met de sanering van de huidige mestfabrieken?

Overcapaciteit

Berichten over overcapaciteit op de markt van grootschalige mestbewerking stapelen zich op. Onlangs maakte het Mestinvesteringsfonds bekend zich te beraden op de toekomst (1). Dit fonds heeft als doel het aanjagen van de financiering van mestfabrieken. Het fonds neemt echter geen nieuwe projecten meer aan omdat er geen noodzaak meer is om de mestverwerkingscapaciteit uit te breiden.

Bestaande grootschalige mestbewerkers hebben moeite om voldoende mest te bemachtigen om rendabel te kunnen "produceren". Daarbij aansluitend roept de POV, de Producenten Organisatie Varkenshouderij, haar leden op om toch mest te leveren aan mestfabrieken (2). De afgenomen druk op de mestmarkt en de geringe opbrengstprijzen leiden ertoe dat mestverwerkers niet allemaal op volle capaciteit draaien. De oproep om nu toch mest te leveren, ook al kost dat de varkenshouder nu meer geld, is ingegeven door de angst dat de mestverwerking anders in gevaar komt. (3). Ook in het blad van (Z)LTO staat dat de mestverwerkers onrendabel zijn met de huidige prijzen die boeren moeten betalen om hun mest kwijt te raken (4). De vrees is dat er mestfabrieken failliet zullen gaan (5).

MESTINVESTERINGSFONDS (MIF)

Het mestinvesteringsfonds is zich aan het herbezinnen op zijn rol. Het MIF neemt sinds begin van deze zomer geen projecten meer aan. De mestverwerkingscapaciteit in Nederland is dusdanig groot dat er geen dringende noodzaak is om dit verder uit te breiden (1).

(bron: Boerderij 07-09-2021)

Contractprijzen

NIEUWE OOGST 18-06-2021

Doordat mest vlot verkoopt, is de prijs om de mest af te voeren gezakt. Afhankelijk van de regio betalen varkenshouders tussen de 16 en 23 euro per ton om hun mest kwijt te raken. Als mestverwerkers met te weinig mestaanvoer, er maar zo weinig geld bij krijgen kunnen ze niet meer rendabel draaien (4).

Omdat veel mestfabrieken in leveringscontracten vaste prijzen hebben afgesproken met varkenshouders, zal het effect van de overcapaciteit pas over enige tijd in volle omvang tevoorschijn komen. Deze varkenshouders met een contract betalen nu nog teveel voor de afvoer van hun mest. Maar zodra deze varkenshouders vrij zijn om hun mest af te zetten op de markt, komen de mestfabrieken nog verder in de problemen. Daar komt bij dat veel varkenshouders overstappen op brijvoeding waarvoor ze dezelfde afvalstromen van de

levensmiddelenindustrie benutten, die de mestfabrieken nodig hebben als co-producten om voldoende energie uit mest te kunnen halen. De mest zelf levert namelijk niet zo bijster veel energie op. Door die concurrentie worden de mestfabrieken door hun eigen varkensboeren nog verder in het nauw gedreven.

Wettelijk meer dan voldoende mestverwerkingscapaciteit

Uit een inventarisatie van het Nederlands Centrum Mestverwaarding (NCM) blijkt dat Nederland in 2019, met de huidige veestapel, 33,5 miljoen kilo fosfaat moest verwerken en exporteren. In werkelijkheid is 48,9 miljoen kilo fosfaat verwerkt en buiten de Nederlandse landbouw afgezet. De plaatsingsruimte in Nederland is dus onvolledig benut. Ook in 2016, 2017, 2018 en 2019 was dit het geval (6). En de belangrijkste reden voor het bestaan van mestfabrieken was de export van ons overschot aan fosfaat door middel van verwerkte mest als product van deze mestfabrieken. Maar nu is duidelijk dat er al sinds 2016 jaarlijks steeds meer fosfaat geëxporteerd en verwerkt wordt dan nodig is. De reden om daarvoor nog extra mestfabrieken te vergunnen is daarmee al lang helemaal achterhaald.

Gerealiseerde export en verwerking fosfaat	2015	2016	2017	2018	2019
Export dierlijke mest via registratie VDM's ¹⁾	33,5	39,9	38,6	35,0	36,1
Aanvoer naar mestverwerking (verbranden) ²⁾	9,3	8,7	8,7	5,3	6,8
Aanvoer naar mestverwerking (mestkorrels) ¹⁾	5,4	5,9	6,9	6,1	6,0
Totaal export en verwerking	48,2	54,5	54,2	46,4	48,9

	2015	2016	2017	2018	2019
Gebruik fosfaat					
Gebruik landbouw ⁴⁾⁶⁾	135,1	134,3	135,4	133,7	133,5
Gebruik hobbybedrijven en particulieren ¹⁾⁴⁾	5,3	5,2	3,6	3,2	3,2 ¹⁾
Gebruik natuurterreinen ¹⁾⁴⁾	1,2	1,3	1,3	1,1	1,1 ¹⁾
Totaal gebruik fosfaat in Nederland	141,6	140,8	140,3	138,0	137,8
Te verwerken / exporteren	52,5	52,1	43,4	39,9	33,5

De Commissie Deskundigen Mestbeleid (10) kwam eerder tot dezelfde conclusies. Zij stelde al in 2018 vast dat, op basis van hoeveelheid dieren in 2016 in Nederland, de totale verwerkingsopgave 41,9 miljoen kilo fosfaat bedraagt. En dat terwijl de totale mestverwerking (inclusief de export van bewerkte en niet-bewerkte mest) 52,5 miljoen kg fosfaat bedroeg in 2016. Kortom: al in 2016 was er in Nederland voldoende capaciteit voor mestverwerking. Er is dus geen noodzaak voor extra mestfabrieken. En als we de actuele ontwikkelingen rond het veehouderijbeleid erbij betrekken is het de vraag of de reeds bestaande mestfabrieken kunnen blijven draaien.

Krimp veestapel

Het is namelijk duidelijk dat, om de grote negatieve gevolgen voor milieu en klimaat te kunnen keren, de veestapel in Nederland moet krimpen. Recente beleidsstukken spreken van een krimp van 30% (7). Op de veedichte zandgronden van Brabant zal de krimp groter moeten zijn dan 30% om zo de emissies voldoende terug te brengen en op die manier weer economische groei mogelijk te maken. Minder vee

betekent minder mest. En dat houdt in dat de mestafzetkosten voor boeren nog verder zullen dalen. Mestfabrieken zijn voor hun inkomsten voor een groot deel afhankelijk van het bedrag dat boeren willen betalen om van hun mest af te komen. De producten van de mestfabriek brengen zelf vrijwel niets op. Er moet meestal zelfs geld bij. De mestfabrieken kunnen bij de huidige prijzen voor mestafzet hun hoofd niet of nauwelijks boven water houden. De onafwendbare krimp van de veestapel zal leiden tot nog meer overcapaciteit.

Risico's voor omwonenden mestfabrieken

Nu de winstmarges voor mestfabrieken kleiner worden, groeit de verleiding om nog meer te besparen op voorzieningen die de omwonenden en het milieu moeten beschermen. Dat betekent in de praktijk verder beknipten op het onderhoud van de luchtzuivering, of bezuinigen op het dure membraan van de waterzuivering. Een uitweg is ook meer mest innemen dan is toegestaan in de vergunning. Want meer volume kan de lagere prijs compenseren (8). Dit zijn bekende creatieve 'oplossingen' van mestfabrieken. Uitbreiding op korte termijn van controle en handhaving is dan ook hard nodig.

Verzet omwonenden

Gelukt door de miljoenen aan subsidies zijn er echter nog steeds bedrijven die een nieuwe mestfabriek willen plaatsen of een oude vergunning nieuw leven in willen blazen. Zie de recente ontwikkelingen in Tilburg, waar een grote multinational subsidies binnen wil halen met een verouderde en onjuiste vergunning (9), terwijl niemand daar op zit te wachten. Overall waar zich een mestfabriek wil vestigen of wil uitbreiden komen de mensen in opstand. Omwonenden zitten niet te wachten op de aanhoudend en penetrante stank die deze mestfabrieken verspreiden.

Hoezo meer locaties in Brabant

Het is duidelijk dat er nu overcapaciteit is. Bovendien zijn er nog nieuwe mestfabrieken in aanbouw die de komende jaren hun deel van de mestmarkt zullen opeisen. En daarbovenop is duidelijk dat de veestapel moet krimpen waardoor het teveel aan mestfabrieken nog eens gigantisch gaat toenemen. Het is dan ook onverklaarbaar dat Brabant toch nog bezig is met onderzoek naar locaties voor extra mestfabrieken. Een proces waar sommige belangenorganisaties gebruik van maken om te proberen uitbreiding van bestaande mestfabrieken in het buitengebied te realiseren. Het mestbeleid van de Brabantse bestuurders is inmiddels echter compleet achterhaald door de ontwikkelingen op de mestmarkt.

Oproep aan Brabantse politici

Wij roepen de politiek dan ook op niet te kijken naar nieuwe locaties of uitbreiding van bestaande locaties in buitengebied, maar na te gaan denken over welke van de bestaande mestfabrieken het eerst gesaneerd moeten worden. Laten we dát op de agenda zetten. En dan pleiten wij ervoor te beginnen met de sluiting van die mestfabrieken die stelselmatig alle regels overtreden en de sanering van mestfabrieken die het meeste overlast veroorzaken. Het zal niemand verbazen als dat dezelfde blijken te zijn. Laten we, nu het overschot aan mest begint af te nemen, direct doorpakken en het overschot aan mestfabrieken aanpakken.

Oirschot, 13 september 2021,

Geert Verstegen, voorzitter Brabants Burgerplatform

- 1) <https://www.boerderij.nl/mestinvesteringfondsfonds-beraad-zich-op-toekomst?>
- 2) <https://www.boerderij.nl/mestverwerkers-kampen-met-onvoldoende-aanvoer>
- 3) <https://www.boerderij.nl/sentiment-varkenshouders-brengt-mestverwerking-in-gevaar>
- 4) <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2021/06/18/lege-putten-door-lage-ophaalkosten-mest>
- 5) <https://lc.nl/economie/Omstreden-Mestverwerking-Frysl%C3%A2n-valt-om-26973540.html>
- 6) <https://www.mestverwaarding.nl/kenniscentrum/1537/landelijke-inventarisatie-2020-export-en-verwerking-dierlijke-mest>
- 7) <https://www.pbl.nl/publicaties/quickscan-van-twee-beleidspakketten-voor-het-vervolg-van-de-structurele-aanpak-stikstof>
- 8) <https://www.ed.nl/kempen/dwangsom-dreigt-voor-bergeijks-mestbedrijf~a6a9e069d/>
- 9) <https://www.bd.nl/tilburg-e-o/tilburg-wil-mestfabriek-in-stadsdeel-noord-tegenhouden-trek-vergunning-in~ac0e541f/>
- 10) <https://edepot.wur.nl/429589#:~:text=De%20mest%2D%20verwerkingspercentages%20voor%20de,en%202016%20in%20de%20basisvariant>